PEKLO U TOBRUKU : PŘEPIS NAHRÁVKY

STOPÁŽ
11 minut 42 sekund

TVŮRCI
Připravili studenti oboru Audiovizuální tvorba Slezské univerzity: Jiří Vávra a Jaroslav Zajíček. Ve spolupráci s filmovým štábem pod vedením Moniky Horsákové.

ANOTACE
Dva veteráni z druhé světové války vzpomínají na svou účast při bitvě o Tobruk v dnešním Egyptě. Líčí, jaké okolnosti je přiměly prchnout z protektorátu a bojovat proti Němcům v řadách cizí armády, vyprávějí útržky z každodenního života v exotické poušti a přibližují emoce, které prožívali při bombardování okolních pevností.

KLÍČOVÁ SLOVA
Uprchlíci z protektorátu – Tobruk – druhá světová válka – Egypt – legie – Stanislav Hnělička – Josef Křístek

ŽIVOTOPISNÉ MEDAILONY PAMĚTNÍKŮ
Stanislav Hnělička, dnes dnes brigádní generál ve výslužbě, se narodil 12. února 1922 v Liberci. Na počátku 40. let se stal vojákem 11. pěšího praporu – Východního, československé zahraniční armády, která se formovala v Palestině. Bojoval v Libanonu a Sýrii a později se pod velením generála Klapálka zúčastnil také bitvy o Tobruk. Dále ho osud zavedl do Velké Británie a odtud do Normandie, kde se zúčastnil bojů o Dunkerque. Po roce 1948 byl tehdejším režimem perzekvován a vězněn. Za své hrdinství byl o mnoho let později oceněn dvěma československými válečnými kříži a také francouzským Řádem čestné legie.

Josef Křístek se narodil dne 31. srpna 1919 v osadě Závadovice, která byla součástí Dolních Domaslavic spadajících dříve pod Český Těšín. V létě 1939 opustil protektorát a v Polsku se připojil k nově se formující zahraniční čs. jednotce. Po kapitulaci Polska se přes Sovětský svaz dostal Křístek do transportu směřujícího na Střední východ, do Sýrie a odtud do tobruckého přístavu. Stejně jako Stanislav Hnělička se po vítězné bitvě přesunul z Afriky do Velké Británie, kde absolvoval výcvik a byl zařazen nejprve k obrněné brigádě a později k záložní tankové rotě, kde po dobytí Dunkerque pomáhal s výcvikem nováčků v obsluze tanků. Ocenění a uznání se Josefu Křístkovi dostalo až po dlouhých 46 letech od konce války, kdy byl mimořádně povýšen do hodnosti plukovníka.

PŘEPIS NAHRÁVKY

Stanislav Hnělička: Nás tady bylo asi 15 procent Čechů, jak byli Němci. Když nastoupil k moci Hitler, tak začínaly ty rozbroje velice rychle, tedy mezi námi Čechy a Němci.
(00:16–00:44)

S. H.: Matka jela po tý silnici ke kasárnám, kde ji přepadla skupina henlainovský mládeže... Na náměstí do Liberce přijela celá od krve. To byl vlastně takovej můj počátek, když jsem se to dozvěděl, že jim to vrátím, Němcům. Tím vznikla ta moje vůle dostat se za hranice.
(00:49–01:37)

Josef Křístek: Okupace ještě teprve začínala a my jsme udělali přechod od nás do Polska. A v Polsku jsme byli zaregistrováni u naší československé zahraniční armády.
(01:41–01:59)

S. H.: My jsme potom přijeli do Egypta... a tam jsme prodělávali takovej předvojenskej výcvik. To teplo mně osobně nijak nevadilo
(02:00–02:27)

J. K.: Tam bylo peklo úplný, jenže člověk to tak nevnímal. Já nevím. Byl jsem poměrně mladý, takže člověk to lépe snášel.
(02:29–02:42)

S. H.: Nejhorší bylo, že nás hrozně obtěžovaly mouchy. A potom pozdějc ještě ty pouštní blechy.
(02:43–02:53)

S. H.: Že budeme bojovat tak daleko od domova? Zkrátka našim cílem bylo bojovat kdekoliv.
(02:59–03:13)

PEKLO U TOBRUKU : PŘEPIS NAHRÁVKY

J. K.: Naše armáda se u nás nemohla utvořit. My jsme museli – tak i kluci z Polska – ustupovat a někde se zařadit, abychom se mohli zúčastnit těch bojů proti Němcům.
(03:14–03:29)

S. H.: No tak když jsme přijeli do Tobruku, tak byl obklíčenej...
(03:30–03:36)

J. K.: Když jsme přijeli do Tobruku, tak to tam bylo hrozně rozbombardovaný. Lidi tam vůbec nebyli. Byli jsme odloučeni od civilizace a vystrčeni jenom do takovýho předpolí, do těch bunkrů.
(03:37–03:52)

S. H.: Nikdo nám nic neřek. Ty Angličani, ty tam byli taky jenom velmi krátkou dobu, ty taky neměli ani ponětí. A když jsme se jich ptali, kde přesně jsou asi tak, tak oni to nevěděli, ti Angličani. To jsme tenkrát byli hrozně zklamaný, tak jsme si říkali: Kdyby támhle před náma byla někde naše pevnůstka a my bychom tam někoho zahlídli, tak snad budeme střílet jeden na druhýho.
(03:53–04:29)

J. K.: No my jsme se do toho dostali rychle. Asi za dva, za tři dny už jsme věděli...
(04:32–04:39)

J. K.: Důležitý bylo, aby se ti Němci s těma Italama neroztahovali po celým tom prostoru toho pobřeží.
(04:40–04:49)

S. H.: Vojska Osy neměly přístav k zásobování. V tom to spočívalo. Při setmění začínala ta veškerá činnost bojová. Ať už to bylo vysílání tzv. naslouchacích hlídek nebo průzkumných hlídek... Naslouchací hlídka bránila tomu, kdyby chtěla projít nějaká nepřátelská hlídka mezi naší třiadvacítkou a pětadvacítkou a obklíčit ten bunkr zezadu z týlu. Průzkumná hlídka, ta měla projít co možná nejblíž nepřátelskýmu stanovišti. A nebo dostat se dokonce do týlu toho nepřátelskýho stanoviště.
(04:50–06:00)

J. K.: No, bylo to velice náročné, poněvadž schovávat se moc nedalo, ten terén byl otevřený. To byla rovina a žádnej strom nebo něco. Jenom takový keříčky a nic víc. Kdyby tam do toho uvalil přímo nějakej granát nebo něco, tak tam se tomu neubráníte, že jo.
(06:01–06:25)

S. H.: Největší nebezpečí byly ty dělostřelecký přepady nebo letecké útoky.
(06:26–06:36)

J. K.: Voni třeba, když se někde něco pohnulo, tak měli připravenou dělostřeleckou a minometnou palbu a mlátili do toho hlava nehlava.
(06:37–06:51)

J. K.: Člověk mrštil sebou vo zem a čekal, co to udělá.
(06.56–07:00)

S. H.: Jednou přiletěli stíhači a ti měli jednu bombu. Kdyby se tou bombou strefili do tý pevnůstky, tak by to jistě rozmetalo každou tu pevnůstku.
(07:05–07:23)

S. H.: To byly vlastně vyvrtaný takový díry do země a nahoře byl takový slabší beton a na něm navršená hlína.
(07:30–07:40)

J. K.: Na ty bunkry si pamatuju, že to bylo dost hluboko zapuštěný, naproti bylo takový údolí a za tím údolím už byla fronta. Když se odněkud ozvala nějaká palba, tak jsme to opětovali, aby věděli, že tam někdo je a že je ozbrojenej.
(07:43–08:11)

S. H.: To bylo od nás asi takovejch 600 metrů doleva a najednou začli útočit na ty dvě pevnůstky. No to snad mohlo být několik set vojáků určitě.
(08:12–08:33)

S. H.: Tak jsme rychle přiskočili k tomu těžkýmu kulometu a začli jsme do nich střílet z boku. Byly to okamžiky, kdy jsem viděl, jak padnul ten Ital a ti kamarádi ho vzali a táhli ho sebou a utíkali zpátky.
(08:43–09:15)

J. K.: Ten stres a to všechno vokolo, to člověk nemohl vnímat. Jestli příjdu vo život nebo budu zraněnej... Protože jinak by musel, já nevím, někde zalézt a schovat se, ale nebylo kde se schovávat.
(09:16–09:31)

S. H.: Zkraje jsme si říkali, jak asi každej skončíme, protože do zajetí nikdo nemoh, to jsme z toho měli největší strach, co by se v takovém případě stalo s našima rodičema a příbuznýma. Tak jsme zkraje uvažovali, jak každej spáchá tu svoji sebevraždu anebo jeden druhýho radši ať zastřelí... Takhle jsme se zkraje bavili, ale pak už jsme si to nechali každej sám pro sebe, ale věděli jsme, že do zajetí nesmíme padnout.
(09:34–10:19)

PEKLO U TOBRUKU : PŘEPIS NAHRÁVKY

J. K.: Vo konci války... Tam nikdo nevěděl, kdy to skončí. To nevěděli ani oni. Až Američani, když vstoupili na italský pobřeží, tak se vědělo, že už to půjde k lepšímu.
(10:20–10:43)

Tazatel: Co vám řekl tatínek, když jste se viděli po těch šesti letech?

J. K.: Byl na to nakonec hrdej, že jsem se takovýho něčeho zúčastnil.
(10:49–10:59)

Tazatel: Vy dneska, když víte, co víte, a prožil jste, co jste prožil, stál byste zase na začátku toho rozhodnutí, že budete bojovat za vlast, šel byste do toho?
(11:01–11:14)

S. H.: (Pokývne hlavou) No proti Němcům, proti Hitlerovi určitě.
(11:14–11:20)

PEKLO U TOBRUKU : INSTRUKCE PRO UČITELE

NÁMĚT K METODICKÉMU VYUŽITÍ FILMU - ANALÝZA AUDIOVIZUÁLNÍHO SVĚDECTVÍ

AUTOR
Mgr. Marcel Mahdal, Jazykové gymnázium Pavla Tigrida, Ostrava.

VYUČOVACÍ PŘEDMĚT:
dějepis, výchova k občanství

INTERDISCIPLINÁRNÍ VZTAHY:
mediální výchova
zeměpis

VHODNÉ PRO ŽÁKY:
8. a 9. třída ZŠ (+ odpovídající ročníky víceletých gymnázií)

ČASOVÁ DOTACE:
45 minut

Pozorně si přečtěme níže uvedenou ukázku textu „Československý pěší prapor 11-Východní v boji“ a pokusme se odpovědět na otázky pod textem (7 minut):

„Československý pěší prapor 11-Východní v boji“
Československá vojenská skupina na Středním východě se začala formovat od 1. listopadu 1940. Její hlavní tábor, vyčleněný britskou mandátní správou, sídlil v palestinské Gedeře. Cesty, kterými se Češi a Slováci na Střední východ dostávali, byly velmi různé. Nejčastěji sem putovali ilegálně jako jednotlivci přes Balkán. Část jich přišla ze sovětského zajetí, do kterého padli po porážce Polska, na jehož obraně se podíleli. Později se mohli jako dobrovolníci přidat židé, kteří do Palestiny emigrovali z Československa.

Velitelem Československého pěšího praporu 11-Východního byl jmenován pplk. Karel Klapálek. Dne 10. prosince 1940 se pěší prapor přesunul z Gedery do nového výcvikového střediska v Judské poušti nedaleko Jericha, kde se českoslovenští vojáci podrobili náročnému výcviku v pouštních podmínkách. Od 18. března 1941 plnil pěší prapor své první poslání – u Alexandrie střežil společně s polskými jednotkami zajatecké tábory s více než 10 000 italskými zajatci. Cílem první bojové mise čs. praporu byla strážní služba a ochrana letišť v Egyptě. Koncem května 1941 byl po dosažení počtu 759 mužů odeslán na frontu, kde se mimo jiné vyznamenal v bojích o vymanění přístavu Tobruk z obklíčení.

Důležitý severoafrický přístav Tobruk oblehla vojska Osy 11. dubna 1941 během jarní ofenzivy na Kyrenajce. Fronta se posunula až k libyjsko-egyptské hranici, ale Tobruk, který zůstal přes 100 km za frontovou linií, po dlouhé měsíce odolával všem pokusům o jeho dobytí. Byl zásobován z moře a statečně ho bránily britsko-australské jednotky, které byly vystřídány čerstvými silami až během října. Mezi těmito střídajícími silami byla také polská Samostatná brigáda karpatských střelců, do jejíž sestavy byl přiřazen také 11. československý prapor. Tyto čerstvé síly měly pomoci načasovaným výpadem z obklíčení chystané nové britské ofenzivě Crusader, která měla Tobruk vyprostit. Obklíčené jednotky čelily Italům, neboť německá vojska byla mezitím přemístěna k libyjsko-egyptské hranici, kde očekávala britský útok. Nakonec byl perimetr Tobruku osvobozen 10. prosince 1941 za výrazné podpory posádky pevnosti, tedy i 11. československého pěšího praporu. Během obléhání Tobruku pracovala německá propaganda s cílem demoralizovat obklíčené jednotky. Lord Haw-Haw, britský kolaborant pracující jako hlasatel pro německý rozhlas, volal do éteru: „Vylezte, krysy!“. Posměšný název naopak britské jednotky s hrdostí převzaly a začaly si říkat „Pouštní krysy“, dokonce 7. britská obrněná divize přejala krysu do svého znaku. Přízvisko „Krysy pouště“ si vysloužili i českoslovenští vojáci.

Po definitivním přechodu britských vojsk v Africe do útoku (v bitvě u El Alamejnu v říjnu 1942) byl pluk přesunut zpět do Afriky a počátkem roku 1943 znovu nasazen k obraně Tobruku. Zde setrval až do konce vítězného afrického tažení. Počátkem července 1943 byla část vojáků pluku přemístěna na lodi Mauretania do Velké Británie, část jich zůstala v oblasti Středního východu pracovat ve zbrojním průmyslu a část byla odeslána do Sovětského svazu.

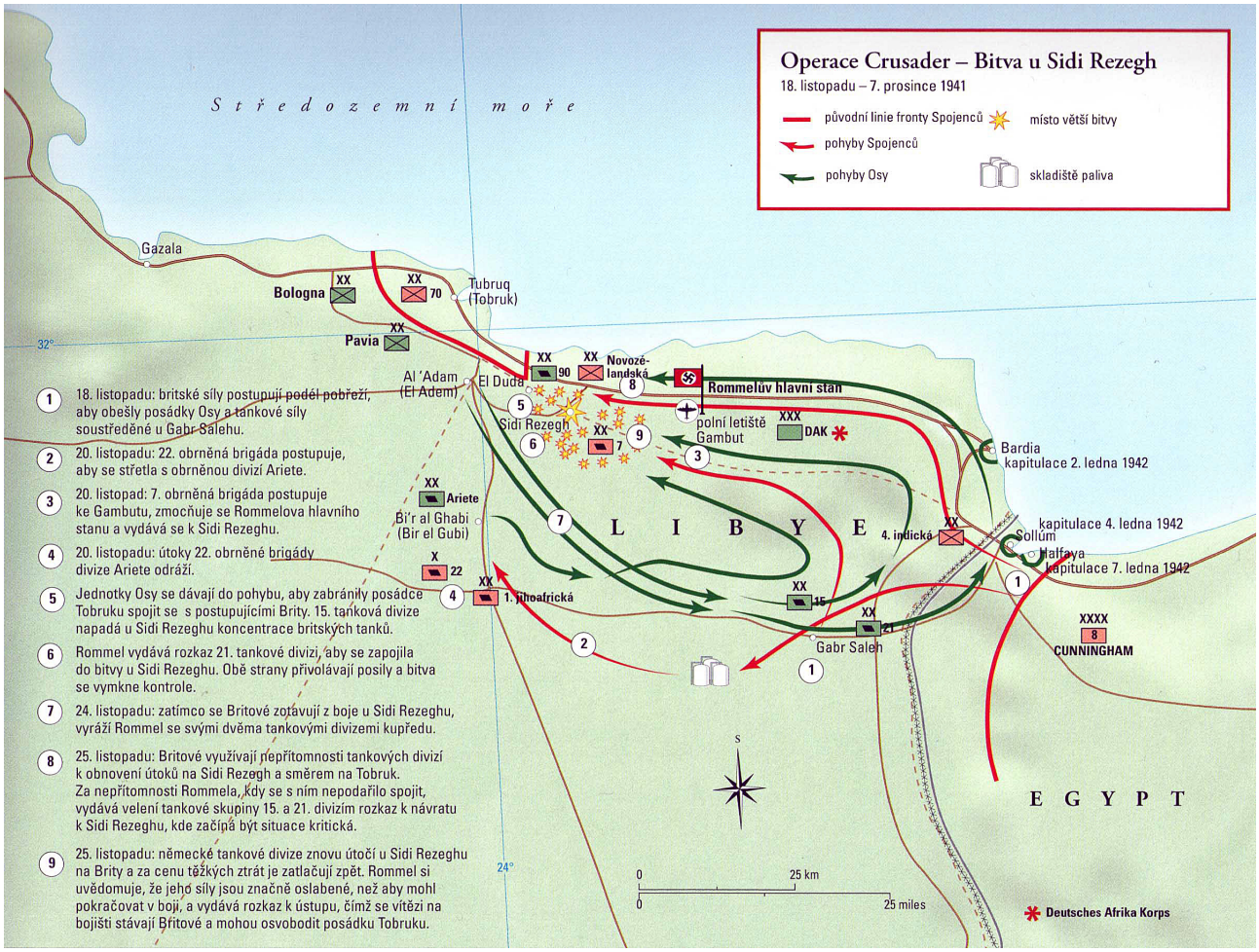
MAHDAL, MARCEL. ČESKOSLOVENSKÝ PĚŠÍ PRAPOR 11-VÝCHODNÍ V BOJI. ENCYKLOPEDIE II. SVĚTOVÉ VÁLKY. 2008, ROČ. 1, Č. 7.

PEKLO U TOBRUKU : INSTRUKCE PRO UČITELE

NABÍDKA OTÁZEK K UVEDENÍ DO TÉMATU:

Kdy a kde se zformovala československá jednotka na Středním východě?
Jak a kudy se českoslovenští vojáci dostali do československé jednotky na Středním východě?
Kde všude na Předním východě českoslovenští vojáci bojovali?
Pod jakým velením bojovali českoslovenští vojáci na Středním východě?
Kdo vymyslel pojmenování „Pouštní krysy“ a v jakém smyslu bylo toto označení původně používáno?

Prostudujte mapu operace Crusader, díky níž se podařilo dobýt Tobuk z obklíčení.

SWANSTON, ALEXANDER A MALCOLM SWANSTON. HISTORICKÝ ATLAS II. SVĚTOVÉ VÁLKY. VYD. 1. V PRAZE: COLUMBUS, 2008, 399 S. ISBN 978-807-2492-275. S. 93.

NABÍDKA OTÁZEK K UVEDENÍ DO TÉMATU:

Které nepřátelské strany jsou zobrazeny na mapě?
Které období mapa zobrazuje?
Která oblasti se mapa týká?
V jakém postavení byl Tobruk? Která ze stran jej držela?

PEKLO U TOBRUKU : INSTRUKCE PRO UČITELE

DOPROVODNÉ MATERIÁLY:

Chronologie bojového nasazení 11. pěšího pochodového praporu – Východního
Kalendář událostí

1. listopadu 1940 se začala formovat Československá vojenská skupina na Středním východě.
10. prosince 1940 se pěší prapor přesunul z Gedery do nového výcvikového střediska v Judské poušti nedaleko Jericha.
11. dubna 1941 důležitý severoafrický přístav Tobruk oblehla vojska Osy.
květen 1941 11. čs. prapor - Východní nasazen v severní Sýrii a v Palmyře v boji proti silám vichystické Francie.
6. října 1941 odjela z Aleppa do Tobruku první skupina československých vojáků.
14. října 1941 se většina pluku přesunula železnicí přes Hamu a Homs směr Palestina a Alexandrie.
21. října 1941 dorazil do přístavu Tobruk 11. československý pěší prapor o síle 643 mužů.
18. listopadu 1941 zahájila britská 8. armáda operaci s krycím názvem „Crusader" s cílem prorazit obklíčení Tobruku.
10. prosince 1941 Tobruk osvobozen z obklíčení.
21. ledna 1942 zahájily německo-italské jednotky protiofenzívu.
21. června 1942 Rommel proniká obloukem do Tobruku a získává 35 000 zajatců.
23. října 1942 v bitvě u El Alamejnu začali Angličané vytlačovat německé a italské jednotky ze severní Afriky.
12. listopadu 1942 Tobruk definitivně dobyt Spojenci.

VÝBĚR Z DOPORUČENÉ LITERATURY:

ČEJKA, Eduard. Československý odboj na Západě (1939-1945). Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1997, 534, [1] p.
HRBEK, Jaroslav. Tobruk 1941. Vyd. 1. Praha: Argo, 1997, 327 s., [32] s. obr. příloh. ISBN 80-720-3139-2.
DUBEN, Vojtěch N., WHITE, Lewis M.. Na všech frontách: Čechoslováci ve II. světové válce. Praha: Melantrich, 1992.
Kolektiv autorů, Vojenské dějiny Československa, sv. IV, Naše vojsko, Praha 1988.
JAKL, Tomáš. Pevnost Tobruk. HPM 2006, č. 5, s. 11-17.
GOTTLIEB, František. Po druhé Tobruk. druhé vydání. Praha: Naše Vojsko, 1946. Tři fronty odboje, druhý díl edice.

PEKLO U TOBRUKU: PRACOVNÍ LIST PRO ŽÁKY

AUTOR: MGR. MARCEL MAHDAL, JAZYKOVÉ GYMNÁZIUM PAVLA TIGRIDA, OSTRAVA.

Československý pěší prapor 11-Východní v boji

„Československá vojenská skupina na Středním východě se začala formovat od 1. listopadu 1940. Její hlavní tábor, vyčleněný britskou mandátní správou, sídlil v palestinské Gedeře. Cesty, kterými se Češi a Slováci na Střední východ dostávali, byly velmi různé. Nejčastěji sem putovali ilegálně jako jednotlivci přes Balkán. Část jich přišla ze sovětského zajetí, do kterého padli po porážce Polska, na jehož obraně se podíleli. Později se mohli jako dobrovolníci přidat židé, kteří do Palestiny emigrovali z Československa.

Velitelem Československého pěšího praporu 11-Východního byl jmenován pplk. Karel Klapálek. Dne 10. prosince 1940 se pěší prapor přesunul z Gedery do nového výcvikového střediska v Judské poušti nedaleko Jericha, kde se českoslovenští vojáci podrobili náročnému výcviku v pouštních podmínkách. Od 18. března 1941 plnil pěší prapor své první poslání – u Alexandrie střežil společně s polskými jednotkami zajatecké tábory s více než 10 000 italskými zajatci. Cílem první bojové mise čs. praporu byla strážní služba a ochrana letišť v Egyptě. Koncem května 1941 byl po dosažení počtu 759 mužů odeslán na frontu, kde se mimo jiné vyznamenal v bojích o vymanění přístavu Tobruk z obklíčení.

Důležitý severoafrický přístav Tobruk oblehla vojska Osy 11. dubna 1941 během jarní ofenzivy na Kyrenajce. Fronta se posunula až k libyjsko-egyptské hranici, ale Tobruk, který zůstal přes 100 km za frontovou linií, po dlouhé měsíce odolával všem pokusům o jeho dobytí. Byl zásobován z moře a statečně ho bránily britsko-australské jednotky, které byly vystřídány čerstvými silami až během října. Mezi těmito střídajícími silami byla také polská Samostatná brigáda karpatských střelců, do jejíž sestavy byl přiřazen také 11. československý prapor. Tyto čerstvé síly měly pomoci načasovaným výpadem z obklíčení chystané nové britské ofenzivě Crusader, která měla Tobruk vyprostit. Obklíčené jednotky čelily Italům, neboť německá vojska byla mezitím přemístěna k libyjsko-egyptské hranici, kde očekávala britský útok. Nakonec byl perimetr Tobruku osvobozen 10. prosince 1941 za výrazné podpory posádky pevnosti, tedy i 11. československého pěšího praporu. Během obléhání Tobruku pracovala německá propaganda s cílem demoralizovat obklíčené jednotky. Lord Haw-Haw, britský kolaborant pracující jako hlasatel pro německý rozhlas, volal do éteru: „Vylezte, krysy!“. Posměšný název naopak britské jednotky s hrdostí převzaly a začaly si říkat „Pouštní krysy“, dokonce 7. britská obrněná divize přejala krysu do svého znaku. Přízvisko „Krysy pouště“ si vysloužili i českoslovenští vojáci.

Po definitivním přechodu britských vojsk v Africe do útoku (v bitvě u El Alamejnu v říjnu 1942) byl pluk přesunut zpět do Afriky a počátkem roku 1943 znovu nasazen k obraně Tobruku. Zde setrval až do konce vítězného afrického tažení. Počátkem července 1943 byla část vojáků pluku přemístěna na lodi Mauretania do Velké Británie, část jich zůstala v oblasti Středního východu pracovat ve zbrojním průmyslu a část byla odeslána do Sovětského svazu.“

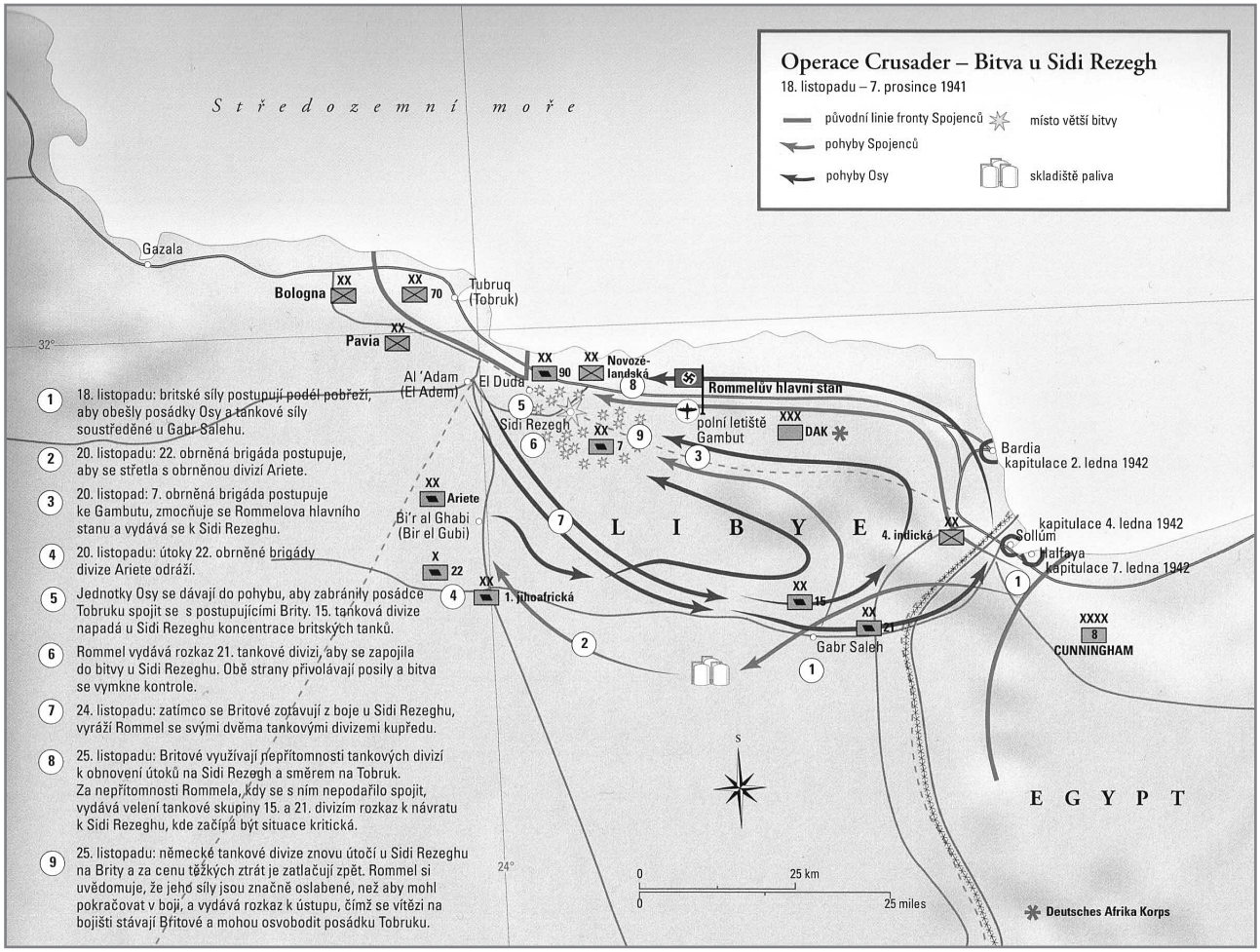
MAHDAL, MARCEL. ČESKOSLOVENSKÝ PĚŠÍ PRAPOR 11-VÝCHODNÍ V BOJI. ENCYKLOPEDIE II. SVĚTOVÉ VÁLKY. 2008, ROČ. 1, Č. 7.

Kdy a kde se zformovala československá jednotka na Středním východě?
Jak a kudy, se českoslovenští vojáci dostali do československé jednotky na Středním východě?
Kde všude na Předním východě českoslovenští vojáci bojovali?
Pod jakým velením bojovali českoslovenští vojáci na Středním východě?
Kdo vymyslel pojmenování „Pouštní krysy“ a v jakém smyslu bylo toto označení původně používáno?

PEKLO U TOBRUKU: PRACOVNÍ LIST PRO ŽÁKY

PROSTUDUJTE MAPU OPERACE CRUSADER, DÍKY NÍŽ SE PODAŘILO DOBÝT TOBUK Z OBKLÍČENÍ

ZDROJ: SWANSTON, ALEXANDER A MALCOLM SWANSTON. HISTORICKÝ ATLAS II. SVĚTOVÉ VÁLKY. VYD. 1. V PRAZE: COLUMBUS, 2008, 399 S. ISBN 978-807-2492-275. S. 93.

Které nepřátelské strany jsou zobrazeny na mapě?
Které období mapa zobrazuje?
Která oblasti se mapa týká?
V jakém postavení byl Tobruk? Která ze stran jej držela?

PEKLO U TOBRUKU: PRACOVNÍ LIST PRO ŽÁKY

ROZBOR PAMĚTNICKÉHO VYPRÁVĚNÍ:

1. Zaměřte se na osobu pamětníka

Kdo to k nám promlouvá? Pokuste se osoby pamětníků popsat pokud možno co nejblíže.
Jedná se o očité svědky událostí, nebo mají tito lidé informace „z druhé ruky"?

Osoba pamětníka S. H.

I. jméno – příjmení (identifikace):

II. muž – žena:

III. očitý svědek – informace má osoba pouze zprostředkované od druhých

IV. Pokud jde o zprostředkované informace, kdo tyto situace osobně zažil a jak se asi o nich pamětník dověděl?

V. Jaké další informace jsme mohli o osobě pamětníka zjistit?

Osoba pamětníka J. K.

VI. jméno – příjmení (identifikace):

VII. muž – žena:

VIII. očitý svědek – informace má osoba pouze zprostředkované od druhých

IX. Pokud jde o zprostředkované informace, kdo tyto situace osobně zažil a jak se asi o nich pamětník dověděl?

X. Jaké další informace jsme mohli o osobě pamětníka zjistit?

PEKLO U TOBRUKU: PRACOVNÍ LIST PRO ŽÁKY

2. O čem pamětníci hovoří? Jaké události zmiňují?
Během sledování filmu si zkuste poradit s následujícími úkoly:

I. Jaké události pamětníci ve filmu sdělují? Pokuste se alespoň stručně tyto události poznamenat. Soustřeďte se na důležité pojmy, místa, roky, osoby i důležité události, které pamětníci zmínili.

II. Jaké byly hlavní úkoly pamětníků v Tobruku?

3. Čemu nerozumím? Kde ztrácím souvislosti?
Poznamenejte si alespoň stručně pojmy, části vět apod., v kterých si nejste jisti, zda je plně chápete.
Čemu jste z vyprávění osob, které ve filmu vystupují, nerozuměli?

Ve filmu jsem nerozuměl/a této části (poznamenejte si pojem, větu, nebo její část, které jste nerozuměli):

4. Proč „to“ pamětníci sdělují?
Proč asi měli pamětníci potřebu vyprávět v tomto filmu o událostech, které před válkou a během války prožili?
Proč se rozhodli na události vzpomínat i před vámi?

Myslím si, že důvody, které pamětníky vedly k tomu, aby svědectví o prožitých událostech podali, jsou následující: